

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การที่แต่ละประเทศมีทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน จึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันในรูปแบบของการค้าระหว่างประเทศ โดยแต่ละประเทศจะทำการค้ากันตามความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า ซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบการค้าแบบเสรี จนกระทั่งทศวรรษที่ 1980 สถานการณ์ทางการค้าโลกได้เปลี่ยนแปลงไป ประเทศต่างๆ ประสบกับภาวะเศรษฐกิจถดถอย ดังตารางที่ 1.1 จึงทำให้แต่ละประเทศกำหนดมาตรการต่างๆ ในการกีดกันทางการค้าทั้งมาตรการทางด้านภาษีศุลกากร และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร ซึ่งเรียกระบบนี้ว่า ระบบการค้าแบบถูกจัดการ (Management trade System) โดยมีรูปแบบในการเจรจาทางการค้าในลักษณะการเจรจากันสองฝ่ายระหว่างประเทศคู่ค้า หรือที่เรียกว่า ระบบทวิภาคี (Bilateral Trade Negotiation) และจากระบบการค้าแบบถูกจัดการนี้ ได้ทำให้เกิดการบิดเบือนทางด้านราคาสินค้า และราคาปัจจัยการผลิต อันเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาในการจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ประเทศต่างๆ ในประชาคมโลก จึงได้เริ่มมีการเจรจาร่วมกัน เพื่อจัดกฎระเบียบทางการค้าระหว่างประเทศของโลกให้ดำเนินไปอย่างเป็นระเบียบและเป็นธรรมมากขึ้น ในรูปแบบของการเจรจาการค้าหลายฝ่าย หรือที่เรียกว่า ระบบพหุภาคี (Multilateral Trade Negotiation) ซึ่งได้แก่ ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariff and Trade : GATT) และในขณะเดียวกันได้มีการเสนอให้มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจเสรี (Free Trade Area : FTA) ขึ้น ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มการค้าทางภูมิศาสตร์หรือภูมิภาค แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ เนื่องจากมีเพียงประชาคมยุโรป หรือ European Community : EC เท่านั้น (ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นสหภาพยุโรป หรือ European Union : EU โดยมียุโรปใต้และยุโรปตะวันออกเข้าร่วมด้วย) ที่ยื่นข้อเสนอกเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว และในเวลาต่อมาสหรัฐอเมริกาได้พิจารณาและตัดสินใจสร้าง FTA ในนามของ North American Free Trade Agreement : NAFTA โดยมีแคนาดาและเม็กซิโกเข้าร่วมด้วย

ตารางที่ 1.1 อัตราการขยายตัวของผลผลิตโลก กลุ่มประเทศอุตสาหกรรม
และประเทศกำลังพัฒนา

(หน่วย : ร้อยละ)

ปีค.ศ.	อัตราการขยายตัว ของโลก	อัตราการขยายตัวของกลุ่ม ประเทศอุตสาหกรรม	อัตราการขยายตัวของกลุ่ม ประเทศกำลังพัฒนา
1983	2.5	2.6	2.3 (-)
1984	4.5	4.5	4.5 (4.2)
1985	3.5	3.3	4.4 (3.7)
1986	3.1	2.8	3.8 (3.7)
1987	3.4	3.2	4.5 (3.9)
1988	4.3	4.3	3.9 (4.1)
1989	3.3	3.4	3.7 (3.2)
1990	2.2	2.5	3.5 (1.3)
1991	-0.3	0.8	3.3 (-3.4)
1992	1.4	1.8	6.7 (0.4)
1993	3.6	3.3	5.4 (4.4)

ที่มา : IMF , World Economic Outlook, May 1991 และ 1992 แต่ UNCTAD ได้ประมาณไว้ว่าผลผลิตของโลกจะมีอัตราการขยายตัวเท่ากับ 1.5 ในปี 1992 และคาดว่าจะเท่ากับร้อยละ 3.0 ในปี ค.ศ.1993(UNCTAD, Trade and Development Report, September, 1992) ตัวเลขของ UNCTAD ได้รวมกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียตเดิม

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บเป็นตัวเลขนอัตรการเจริญเติบโตของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่รวมประเทศต่างๆ ในยุโรปตะวันออกและกลุ่มสหภาพโซเวียตเดิม

จากสภาพการณ์เช่นนี้ประกอบกับการเจรจาการค้าเขตเสรีรอบอุรุกวัย ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้การค้าระหว่างประเทศของโลกเป็นไปโดยเสรีและเป็นธรรมมากขึ้น ไม่สามารถบรรลุผลได้ตามกำหนดเวลา คือ ภายในปีพ.ศ.2533 และยังหาข้อยุติไม่ได้ทำให้แต่ละประเทศไม่แน่ใจว่าผลการเจรจาจะออกมาในรูปแบบใด และจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศของตนมากน้อยเพียงไร จึงทำให้ประเทศต่างๆ หันมาให้ความสนใจกับการเจรจาหรือทำความตกลงสองฝ่ายก่อนแล้วจึงขยายการค้าเสรีออกไปน่าจะทำให้รวดเร็วและให้ผลประโยชน์ที่ชัดเจนกว่า ส่งผลให้แนวความคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจขยายตัวออกไปอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้เพื่อปกป้องและรักษาผล

ประโยชน์ทางการค้า และเพื่อเพิ่มอำนาจในการเจรจาต่อรอง รวมทั้งเพื่อสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศสมาชิก ดังนั้นกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งกำลังประสบกับปัญหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายใต้การให้สิทธิพิเศษทางการค้าภายในกลุ่ม(ASEAN Preferential Trading Agreements : PTA) ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ประเทศสมาชิกอาเซียนจึงเกิดแนวความคิดที่จะขยายความร่วมมือทางการค้าภายในกลุ่มให้มากขึ้น

ดังนั้น ในปีพ.ศ.2534 ประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกได้เสนอแนวความคิดในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน ในการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน ครั้งที่ 23 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ที่ประชุมมีมติให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน(ASEAN Free Trade Area : AFTA)ขึ้น และในปีพ.ศ.2535 ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 ณ ประเทศสิงคโปร์ ได้มีการลงนามตามข้อตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่าเทียมกันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน(Agreement on the Common Effective Preferential Tariff for the AFTA หรือ CEPT Agreement) เพื่อให้การค้าภายในอาเซียนเป็นไปโดยเสรีมีอัตราภาษีศุลกากรระหว่างกันต่ำที่สุดและปราศจากข้อจำกัดที่มีใ้ภาษีศุลกากร และเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศให้เข้ามาสู่ภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับสถานการณ์เศรษฐกิจและการค้าโลกที่เสรียิ่งขึ้น จากผลการเจรจาทางการค้าแกดต์รอบอุรุกวัย นอกจากนี้มาตรการ CEPT ยังเป็นกลไกสำคัญให้ประเทศสมาชิกดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ภายในกำหนดระยะเวลา 15 ปี โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2536

ต่อมาในปีพ.ศ.2537 ในการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน(ASEAN Economic Ministers : AEM) ครั้งที่ 26 ณ จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีผลสรุปทางด้านการปรับปรุงระยะเวลาในการดำเนินการตามข้อตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่าเทียมกัน โดยให้ลดระยะเวลาของการดำเนินการตาม ข้อตกลงอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันของประเทศสมาชิกอาฟต้า จาก 15 ปี เหลือ 10 ปี หรือให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2546 เพื่อให้ระยะเวลาในการปฏิบัติตามข้อตกลง CEPT ของประเทศสมาชิกอาฟต้าบรรลุเป้าหมายก่อนข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า(GATT)

อย่างไรก็ตามการปฏิบัติตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่าเทียมกันดังกล่าวข้างต้นของประเทศสมาชิกอาเซียน ย่อมมีผลกระทบเกิดขึ้นกับการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรมของประเทศสมาชิกอาฟต้าอย่างแน่นอน รวมทั้งการค้าภายในกลุ่มประเทศสมาชิกด้วยกัน

อันเนื่องมาจากการลดกำแพงภาษีให้แก่กันจะทำให้ราคาสินค้าภายในกลุ่มลดลง และประเทศสมาชิกอาจจะหันมาซื้อสินค้าภายในกลุ่มมากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลในการขยายปริมาณการค้าภายในกลุ่ม และในขณะเดียวกันการลดกำแพงภาษีจะทำให้เกิดผลกระทบของการทดแทนการค้า ทำให้ปริมาณการค้ากับประเทศนอกกลุ่มหดตัวได้ รวมทั้งการค้าระหว่างประเทศของไทย

ประกอบกับ ในช่วงปีพ.ศ.2532ถึงพ.ศ.2536 ประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งแม้ว่าจะจะเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยเพียงอันดับที่ 4 รองจากญี่ปุ่น นาฟต้า และสหภาพยุโรป(EU)ก็ตาม แต่เนื่องจากอัตราการขยายตัวทางการค้าระหว่างไทยกับอาเซียนสูงถึงร้อยละ 19.7 ในขณะที่การค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ไทยกับนาฟต้า และไทยกับสหภาพยุโรป มีอัตราการขยายตัวเพียงร้อยละ 15.6 15.5 และ 14.8 ตามลำดับเท่านั้น ดังตารางที่ 2.4 ในบทที่ 2

และเมื่อเปรียบเทียบกันในด้านสัดส่วนของมูลค่าการค้าระหว่างไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนกับมูลค่าการค้ารวมของไทยในปีพ.ศ.2536 จะพบว่ามูลค่าการค้าระหว่างไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนมีสัดส่วนถึง ร้อยละ 13.8 ของมูลค่าการค้ารวมของไทย โดยมีสัดส่วนการส่งออก ร้อยละ 16 และสัดส่วนการนำเข้า ร้อยละ 12 แม้ว่าเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของมูลค่าการค้าระหว่างไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนต่อมูลค่าการค้ารวมของไทยกับสัดส่วนมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ไทยกับนาฟต้า และไทยกับสหภาพยุโรปต่อมูลค่าการค้ารวมของไทย ที่มีสัดส่วนร้อยละ 24.4 ร้อยละ 17.4 และร้อยละ 16.7 ตามลำดับและพบว่าสัดส่วนมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนมีสัดส่วนน้อยกว่าก็ตามแต่ก็ถือว่าเป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจากก่อนๆ มาตลอดตั้งแต่ปีพ.ศ.2533 ในขณะที่สัดส่วนมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ไทยกับนาฟต้า และไทยกับสหภาพยุโรปมีสัดส่วนมากกว่า แต่ก็เป็นสัดส่วนที่ลดลงจากปีก่อนๆ ดังตารางที่ 1.2

จากการปฏิบัติตามมาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันของประเทศสมาชิกอาฟต้าย่อมทำให้เกิดผลกระทบกับการค้าระหว่างไทยกับประเทศสมาชิกอาฟต้าเกิดขึ้นทั้งจากภายในและภายนอก อันเนื่องมาจากราคาสินค้าทุน วัตถุดิบ และสินค้าขั้นกลาง ที่มีกรนำเข้าจากประเทศสมาชิกอาฟต้าจะมีราคาลดลง ส่งผลให้สินค้าอุปโภคบริโภคในประเทศไทยมีแนวโน้มในการขยายตัวมากขึ้น และมีช่องทางในการส่งออกที่ดี ประกอบกับการปฏิบัติตามมาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันของประเทศคู่ค้า ทำให้ข้อจำกัดทางการค้าลดลง ด้วยเหตุนี้การเข้าร่วมเป็นสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียนของไทยอาจจะเป็นโอกาสที่ดีให้กับอุตสาหกรรมภายในประเทศได้ ที่ปัจจุบันอุตสาหกรรมไทยได้เปลี่ยนจากโครงสร้างการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า(Import - substitution)

เป็นการผลิตเพื่อการส่งออก (Export - oriented) ที่ต้องอาศัยวัตถุดิบและชิ้นส่วนจากการนำเข้ามา ร่วมในการผลิต(กระทรวงพาณิชย์,2537) ซึ่งการพิจารณาด้านรายการสินค้าที่ไทยนำเข้าจาก อาเซียนดังตารางในภาคผนวก จะพบว่าส่วนใหญ่เป็นสินค้ากึ่งสำเร็จรูป ที่ไทยนำเข้ามาเพื่อใช้ในการ ผลิตเพื่อการส่งออกต่อไป อันได้แก่ น้ำมันดิบ เครื่องจักรที่ใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่อง จักรที่ใช้ในอุตสาหกรรม เครื่องใช้ไฟฟ้า เยื่อทำกระดาษและไม้ต่างๆ เคมีภัณฑ์ เหล็กและ เหล็กกล้า ปุ๋ยและน้ำมันเชื้อเพลิงต่างๆ ฯลฯ รวมทั้งในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน จะทำ ให้ตลาดมีขนาดใหญ่ขึ้น และมีผู้บริโภครวมกันมากกว่า 320 ล้านคน ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่การ ขยายตัวของอุตสาหกรรมไทยจะมีมากขึ้น และเป็นการจูงใจให้มีการขยายการลงทุนทั้งจาก อุตสาหกรรมภายในไทยด้วยตนเอง และดึงดูดนักลงทุนจากต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในประเทศ ไทยมากขึ้น ทำให้เป็นผลดีต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยในระยะยาว ซึ่งในการวิเคราะห์ถึงผลที่ จะเกิดขึ้นดังกล่าวควรที่จะต้องมีการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางการค้าระหว่างไทยและ ประเทศสมาชิกอาฟต้าก่อนเนื่องจากสิ่งนี้เป็นสาเหตุที่แท้จริงที่จะส่งผลกระทบต่อไปถึงผลอื่นๆ

อย่างไรก็ตามเนื่องจากอัตราภาษีศุลกากรของประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนมี ลักษณะไม่เท่ากัน ดังนั้นเมื่อมีการปฏิบัติตามมาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันแล้ว ย่อมทำให้ การส่งออกของไทยไปประเทศสมาชิกอาฟต้า เกิดความแตกต่างในการขยายตัวของการส่งออกใน แต่ละประเทศสมาชิกคู่ค้ากับไทย และความแตกต่างนี้ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดสรร ทรัพยากรขึ้นใหม่ในรูปแบบของการหดตัว (Trade Diversion) หรือการขยายตัว (Trade Creation) ในส่วนแบ่งตลาด (Market Share) ของการส่งออก รวมทั้งการนำเข้าของไทยโดยรวมก็จะเกิดการ เปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกันจากการลดอัตราภาษีศุลกากรของประเทศสมาชิกอาฟต้า หรือกล่าวโดย ทั่วไป คือ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการการค้าระหว่างประเทศของไทย

ดังนั้นการศึกษานี้จะทำการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางการค้าที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ระหว่างประเทศไทยกับแต่ละประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียนจากการปฏิบัติตามมาตรการ อัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันของประเทศสมาชิกร่วมกัน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนแปลง หรือผลกระทบด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต และการศึกษาถึงผลกระทบที่คาดว่าจะมีต่อการ การค้า ระหว่างไทยและประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียนก็เพื่อทราบถึง ทิศทาง โอกาส และรู้ทาง การค้า รวมทั้งผลกระทบที่มีอุตสาหกรรมไทยว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใดในแต่ละประเทศคู่ค้าที่ เป็นสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน เพื่อประเทศไทยจะสามารถกำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์ต่างๆ ในการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที

ตารางที่ 1.2 แสดงการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญช่วงปีพ.ศ.2532ถึงพ.ศ.2536

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเทศ / ปี พ.ศ.	2532	2533	2534	2535	2536
ไทย - ญี่ปุ่น					
ส่งออก	87,995.9	101,452.7	131,016.5	144,391.2	159,479.7
นำเข้า	200,937.2	259,207.6	281,665.0	302,372.5	353,504.6
มูลค่าการค้า	288,933.1	360,660.3	412,681.3	446,763.7	512,984.3
สัดส่วนการส่งออก	(17.0)	(17.2)	(18.1)	(17.5)	(17.0)
สัดส่วนการนำเข้า	(30.3)	(30.4)	(29.4)	(29.3)	(30.2)
สัดส่วนการค้า	(24.5)	(25.0)	(24.5)	(24.0)	(24.3)
ไทย - นาฟต้า					
ส่งออก	120,181.2	143,603.8	166,813.4	198,990.3	217,584.5
นำเข้า	85,501.7	103,192.5	112,661.4	132,888.2	148,382.7
มูลค่าการค้า	205,682.9	246,796.3	279,474.8	331,878.5	365,967.2
สัดส่วนการส่งออก	(23.3)	(24.3)	(23.0)	(24.1)	(23.1)
สัดส่วนการนำเข้า	(12.9)	(12.1)	(11.7)	(12.9)	(12.7)
สัดส่วนการค้า	(17.4)	(17.1)	(16.6)	(17.9)	(17.3)
ไทย - สหภาพยุโรป					
ส่งออก	99,199.6	127,186.7	150,069.4	161,355.7	155,981.3
นำเข้า	92,451.5	125,746.2	134,043.7	149,018.6	172,319.1
มูลค่าการค้า	191,651.1	252,932.9	284,113.1	310,374.3	328,300.4
สัดส่วนการส่งออก	(19.2)	(21.6)	(20.7)	(19.6)	(16.6)
สัดส่วนการนำเข้า	(14.0)	(14.7)	(14.0)	(14.4)	(14.7)
สัดส่วนการค้า	(16.3)	(17.5)	(16.9)	(16.7)	(15.5)

ตารางที่ 1.2 (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเทศ / ปี พ.ศ.	2532	2533	2534	2535	2536
ไทย - เอเชีย					
ส่งออก	59,487.2	67,067.9	85,914.3	104,824.3	150,210.0
นำเข้า	82,391.5	104,344.4	119,588.8	131,985.2	140,534.6
มูลค่าการค้า	141,878.7	171,412.3	205,503.1	236,809.5	290,744.6
สัดส่วนการส่งออก	(11.5)	(11.4)	(11.8)	(12.7)	(16.0)
สัดส่วนการนำเข้า	(12.4)	(12.2)	(12.5)	(12.8)	(12.0)
สัดส่วนการค้า	(12.0)	(11.9)	(12.2)	(12.7)	(13.8)
ไทย - โลก					
ส่งออก	516,315.0	589,812.5	725,448.7	824,643.2	940,862.5
นำเข้า	662,678.8	852,981.5	959,408.0	1,033,244.7	1,170,845.4
มูลค่าการค้า	1,178,993.8	1,442,794.0	1,684,856.7	1,857,887.9	2,111,708.9
สัดส่วนการส่งออก	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)
สัดส่วนการนำเข้า	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)
สัดส่วนการค้า	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100.0)

ที่มา : สถิติศุลกากร ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

หมายเหตุ : ข้อมูลปีพ.ศ.2536 เป็นตัวเลขเบื้องต้น

: ตัวเลขในวงเล็บเป็นสัดส่วน (ร้อยละ)

สำนักงานทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับแต่ละประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียนหรืออาฟต้า 5 ประเทศ ได้แก่ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ อันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากัน (CEPT Agreement หรือ Agreement on the Common Effective Preferential Tariff for the AFTA) ของประเทศสมาชิกอาฟต้าด้วยกัน จะมีผลต่อการจัดสรรทรัพยากร หรือการเปลี่ยนแปลงของส่วนแบ่งตลาดอย่างไร เพื่อทราบถึงโอกาสและรู้ทางการส่งออกของไทยในแต่ละอุตสาหกรรมของการส่งออกไปประเทศสมาชิกอาฟต้ารายประเทศในอนาคต ซึ่งผลที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับตัว หรือวางแผนนโยบายทางการค้าของแต่ละอุตสาหกรรมได้ รวมทั้งเพื่อทราบถึงผลได้หรือผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยรวมในอนาคต

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงผลกระทบของการปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (CEPT Agreement) เมื่อประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียนมีการลดอัตราภาษีศุลกากรในแต่ละสาขาการผลิตเสริมขึ้น หรือเมื่อประเทศสมาชิกทั้งหมดมีอัตราภาษีศุลกากรในทุกสาขาการผลิตเป็น ร้อยละ 0 โดยมีได้คำนึงถึงระยะเวลา เพื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการค้าระหว่างประเทศไทยกับแต่ละประเทศสมาชิกในกลุ่มอาฟต้า 5 ประเทศ คือ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ ในภาคเศรษฐกิจของไทย 33 สาขาการผลิต และมีได้พิจารณาถึงการลดมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านอื่นๆ เช่น เทคนิคการผลิต การขยายตัวของจำนวนประชากร ฯลฯ รวมด้วย

สำหรับแบบจำลองดุลยภาพทั่วไป (General Equilibrium Model) ที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบจำลองเชิงพลวัต ที่ได้จากการพัฒนาของทีมงานโครงการหน่วยงานวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีชื่อว่า CAMGEM ซึ่งเป็นแบบจำลองที่พิจารณาถึงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจไทยเป็นหลัก (Single Country Model) และคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับตัวทางด้านทุนของแต่ละสาขาการผลิตในระยะยาวร่วมด้วยเนื่องจากเป็นแบบจำลองเชิงพลวัต แต่ไม่สามารถกำหนดช่วงของระยะเวลาที่แน่นอนได้ รวมทั้งการเข้าสู่ดุลยภาพจะเป็นไปตามเงื่อนไขในระยะยาวเช่นกัน และฐานข้อมูลที่ใช้กับแบบจำลองได้จัดทำมาจากตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตของประเทศไทย (Input-Output Table) ปีพ.ศ. 2533

ภาคเศรษฐกิจที่ใช้ในการศึกษาทั้ง 33 สาขาการผลิต ได้แบ่งออกเป็น ภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ซึ่งภาคเกษตรประกอบด้วย 15 สาขาการผลิต ที่เป็นภาคเกษตรไม่แปรรูป 8 สาขาการผลิต และภาคเกษตรแปรรูป 7 สาขาการผลิต สำหรับภาคอุตสาหกรรมประกอบด้วย 17 สาขาการผลิต และภาคบริการมีเพียง 1 สาขาการผลิต

นอกจากนี้ ในการศึกษาจะศึกษาเฉพาะประเด็น การค้าระหว่างประเทศของไทยที่มีต่อประเทศสมาชิกอาฟต้าเป็นหลัก มิได้รวมเอาตลาดการเงินและนโยบายการเงินไว้ในแบบจำลอง จึงถือเสมือนว่าตลาดการเงินของไทยได้มีการปรับตัว เพื่อเข้าสู่ดุลยภาพตลอดเวลา

วิธีการศึกษา

เนื่องจากในแง่ทฤษฎีแนวคิดของการวิเคราะห์แบบดุลยภาพทั่วไป (General Equilibrium Theory) เป็นการมองถึงภาพพจน์ของระบบเศรษฐกิจอย่างเจาะลึกลงไปในระดับจุลภาคของทุกส่วน และพร้อมกันนั้นได้มีการพยายามจัดเครือข่ายของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นให้มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบแบบแผนร่วมด้วย เพื่อเข้าสู่ดุลยภาพพร้อมกันไป ดังนั้นเมื่อกรอบของการวิเคราะห์ได้ถูกสร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ (Systematic Framework) การติดตามผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะต่อเนื่องอย่างเป็นลูกโซ่ และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายใดนโยบายหนึ่งหรือหลายๆ นโยบายเกิดขึ้นก็สามารถทำได้อย่างค่อนข้างชัดเจน นอกจากนี้ในบางครั้งแบบจำลองดุลยภาพทั่วไป จะถูกเรียกว่าเป็น แบบจำลองหลายภาคเศรษฐกิจ (Multi-sectoral Model) ทั้งนี้เพราะเป็นแบบจำลองที่สามารถจะศึกษาอุตสาหกรรมได้พร้อมๆ กันหลายๆ อุตสาหกรรมในคราวเดียวกัน (ขวัญใจและนวลน้อย, 2538)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ในการศึกษาผลกระทบของข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนที่มีต่อการค้าระหว่างไทยกับประเทศสมาชิกอาฟต้า จะเป็นการศึกษาเชิงปริมาณในระยะยาวถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นภายหลังมีการปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันของประเทศสมาชิกอาฟต้า (CEPT Agreement) เสร็จสิ้น โดยอาศัยวิธีการคำนวณดุลยภาพทั่วไป (Computable General Equilibrium : CGE) ในแบบจำลองแคมเจม (CAMGEM : Chulalongkorn and Monash General Equilibrium Model) ที่เป็นพลวัต (Dynamic) ซึ่งเป็นแบบจำลองดุลยภาพทั่วไป (General Equilibrium Model) ที่สร้างขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือประกอบการวิเคราะห์นโยบายเศรษฐกิจของไทย ที่ได้รับการดัดแปลงมาจากแบบจำลอง ORANI โดยทีมงานของโครงการหน่วยงานวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับฐานข้อมูล (Data Base) โครงสร้างเศรษฐกิจที่ใช้กับแบบจำลอง จัดทำมาจาก ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-Output Table : ตาราง I-O) ปีพ.ศ. 2533 ซึ่งเป็นตาราง ข้อมูลที่แสดงถึงการไหลเวียนของสินค้าในรูปของผลผลิต (output) ไปสู่ผู้ใช้กลุ่มต่างๆ และใน ขณะเดียวกันก็แสดงการไหลเวียนของสินค้าเหล่านั้นในรูปของปัจจัยการผลิต (Input) ที่อุตสาหกรรม ต่างๆ จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการผลิตของแต่ละอุตสาหกรรมร่วมด้วย และเนื่องจากตาราง I-O ปีพ.ศ.2533 ที่นำมาจัดทำฐานข้อมูลประกอบด้วย 180 สาขาการผลิต ซึ่งมีขนาดใหญ่มาก ดังนั้นเพื่อให้มีขนาดเล็กลงในการศึกษาจึงนำมาจัดให้มีขนาด 33 สาขาการผลิต โดยพิจารณาจาก สาขาการผลิตที่ใกล้เคียงกันหรืออยู่ในประเภทเดียวกันจะรวมเข้าไว้ด้วยกันเป็นสาขาการผลิต เดียว ตามตารางแสดงโครงสร้างรายชื่อ 33 สาขาการผลิต ที่แสดงไว้ในภาคผนวก และสำหรับ รายชื่อของ 33 สาขาการผลิต เป็นดังนี้ (ตารางที่ 1.3)

ตารางที่ 1.3 แสดงรายชื่อ 33 สาขาการผลิตในการศึกษา

รายชื่อสาขาการผลิต		
1. Grain	12. Sugar	23. Rubber Sheet / Tyre
2. Non - Grain	13. Rice	24. Plastic
3. Vegetable / Fruit	14. Other Food	25. Glass / Ceramic
4. Other Crops	15. Beverage / Tobacco	26. Iron / Steel
5. Livestocks	16. Wearing Apparel	27. Metal Product
6. Fishery	17. Textile	28. Appliance / Machinery
7. Forestry	18. Leather	29. Electric Equipment
8. Mining	19. Wood	30. Vehicle
9. Meat	20. Paper / Printing	31. Jewelry
10. Canned Food	21. Chemical	32. Other Manufacture
11. Milk / Dairy Product	22. Petroleum	33. Service

สำหรับตัวแปรที่ใช้ทดลอง หรือ shock ในแบบจำลองแคมเจม จะใช้อัตราภาษีศุลกากร เป็นตัว shock โดยให้ลดลงเหลือ ร้อยละ 0 ซึ่งอัตราภาษีศุลกากรของไทยที่ใช้ในแบบจำลองได้ จากการนำข้อมูลการนำเข้าในตาราง I-O ปีพ.ศ.2533 มาคำนวณหาภาษีการนำเข้าในรูปของอัตรา ร้อยละ และสำหรับอัตราภาษีศุลกากรของประเทศสมาชิกอาฟต้าอื่นๆ จะรวบรวมจากข้อมูลใน

Product and Tariff Reduction Programs under the Common Effective Preferential Tariff Scheme (CEPT) ปี ค.ศ.1997 นอกจากนี้ในการทดลองหรือการลดอัตราภาษีศุลกากรของประเทศสมาชิก อาฟต้าจะแยกเป็น 3 กรณี คือ การลดอัตราภาษีศุลกากรของประเทศไทยฝ่ายเดียว การลดอัตราภาษีศุลกากรของประเทศสมาชิกอาฟต้าอื่นๆ ฝ่ายเดียว และการลดอัตราภาษีศุลกากรของประเทศสมาชิกอาฟต้าร่วมกัน

ดังนั้น เมื่อได้ค่าของการประมวลผลตามแบบจำลองแคมเจมแล้ว ก็จะนำค่าที่ได้มาทำการวิเคราะห์ โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 ส่วน คือ การวิเคราะห์ถึงผลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการค้าที่ประกอบด้วย การส่งออกและการนำเข้าระหว่างไทยกับประเทศสมาชิกอาฟต้า อันเนื่องมาจากการลดอัตราภาษีศุลกากรของประเทศสมาชิกอาฟต้า ส่วนที่สอง เป็นการวิเคราะห์ถึงโครงสร้างการค้าทางด้านการส่งออกที่เปลี่ยนไปส่งผลให้สู่ทางการส่งออกของไทยไปประเทศสมาชิกแต่ละประเทศเป็นอย่างไร จากการที่อัตราภาษีศุลกากรของแต่ละประเทศสมาชิกอาฟต้าแตกต่างกัน และส่วนที่สาม คือ การวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่อระบบเศรษฐกิจมหภาคของประเทศไทยโดยรวม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษานี้เป็นการนำแบบจำลองแคมเจม ของทีมงานโครงการหน่วยงานวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาใช้ในการศึกษากับสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางการค้าระหว่างประเทศของไทยที่มีกับประเทศสมาชิกในกลุ่มอาฟต้า 5 ประเทศที่ประกอบด้วย บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ ภายหลังจากการปฏิบัติตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันใน 33 สาขาการผลิตของแต่ละประเทศสมาชิกอาฟต้าเสรีจิ้น และผลที่ได้จากการศึกษานี้จะทำให้ทราบถึงโครงสร้างการค้าของไทยทั้งทางด้านการส่งออกและการนำเข้าระหว่างไทยกับประเทศสมาชิกอาฟต้าแต่ละประเทศ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการส่งออกและทิศทางการนำเข้าของประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาฟต้าในอนาคตได้ นอกจากนี้ผลของโครงสร้างการค้าทางด้านการส่งออกที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ทราบถึงสู่ทางการส่งออกของไทยในแต่ละสาขาการผลิตของการส่งออกไปประเทศสมาชิกอาฟต้าดังกล่าวข้างต้นแต่ละประเทศ และศักยภาพของแต่ละสาขาการผลิตในการส่งออกไปประเทศสมาชิกอาฟต้ารายประเทศ ที่สามารถใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายหรือวางแผนการตลาดในการส่งเสริมการส่งออกในอนาคตได้ รวมทั้งจะทำให้อุตสาหกรรมต่างๆ ในประเทศไทยสามารถปรับตัว เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง

แปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ทันเวลา ด้วยการวางแผนการปรับปรุงและพัฒนา นโยบายทางการผลิตให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ และเป็นข้อมูลที่สามารถช่วยในการเจรจาทางการค้าแบบทวิภาคีกับแต่ละประเทศสมาชิกอาฟต้าได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามผลที่ได้ในการศึกษาสามารถแสดงถึงให้ทราบถึงผลได้และผลเสียที่จะเกิดกับระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทยร่วมด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะทำการวิเคราะห์โดยแยกเป็นสองส่วน คือ ในส่วนแรก จะเป็นการวิเคราะห์งานวิจัยของไทย ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องผลกระทบของเขตการค้าเสรีอาเซียนที่มีต่อประเทศไทย และในส่วนที่สองจะเป็นการวิเคราะห์งานวิจัยที่เป็นของต่างประเทศ ซึ่งทำการวิจัยถึงผลกระทบของเขตการค้าเสรีอาเซียนที่มีต่อประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ

การศึกษาผลกระทบของเขตการค้าเสรีอาเซียน ที่เขียนโดยคนไทยที่น่าสนใจงานแรกคือ งานวิจัยของ ไพฑูรย์ วัฒนฤทธิกุล (1993) ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของ AFTA ต่อเศรษฐกิจไทย โดยแบ่งอุตสาหกรรมในประเทศออกเป็น 39 อุตสาหกรรม โดยใช้การคำนวณแบบดุลยภาพทั่วไป (CGE) และอาศัยฐานข้อมูลที่ได้จากตารางบัญชีการผลิต-ผลผลิตปีค.ศ. 1985

ผลที่ได้พบว่า เมื่อประเทศไทยและประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียนอื่นๆ ทำการลดอัตราภาษีศุลกากร จะทำให้ไทยสามารถส่งออกสินค้า Plastic Products, Household/Electric Utilities, Office/Household Electric Equipment, Shoes และ Leather Products ไปยังประเทศในเขตการค้าเสรีอาเซียนได้ในอัตราที่ค่อนข้างสูง

และสำหรับสินค้าที่ไทยนำเข้าจากเขตการค้าเสรีอาเซียนเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง ได้แก่ Canned Fruit & Vegetable, Shoes, Papers, Glass/Glass Product, และ Household/Electric Utilities

นอกจากนี้ผลที่ได้พบว่าประเทศไทยน่าจะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ในหลายด้านในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากการลดอัตราภาษีศุลกากรของประเทศไทยเอง และพบว่าการลดอัตราภาษีศุลกากรของประเทศไทยเอง จะทำให้การส่งออก การลงทุน การผลิต และรายได้จากการจัดเก็บภาษีต่างๆ ของรัฐสูงขึ้น และผลของ trade diversion จากการลดอัตราภาษีศุลกากรจะไม่มากเท่าใด ทั้งนี้เพราะยังคงมีปัจจัยทางด้าน growth ที่มีขนาดสูงมากพอ อันเนื่องมาจากการ

ขยายตัวของการลงทุนและการส่งออกของประเทศ ที่เป็นผลจากการที่ประเทศไทยลดอัตราภาษีศุลกากรเอง ดังนั้นถึงแม้ว่าเขตการค้าเสรีอาเซียนจะลดอัตราภาษีลงก็ได้ทำให้การส่งออกของประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศ NON-AFTA ต้องลดลงเลย ซึ่งจะนำไปสู่ growth ในกิจกรรมต่างๆ ทั้งการค้า การผลิต การลงทุน และการบริโภคในระบบเศรษฐกิจไทย

งานวิจัยชิ้นต่อไปที่น่าสนใจ คือ งานวิจัยของ ขวัญใจ อรุณสมิทธิ นวลน้อย ตวีรัตน์ และบังอร ทับทิมทอง (1995) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องผลกระทบจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจเสรีอาเซียน เพื่อศึกษาผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งการปรับตัวของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศโดยใช้แบบจำลองดุลยภาพครอบคลุม (Dynamic Computable General Equilibrium Model) ซึ่งวัดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปรับตัวของตัวแปรทางเศรษฐกิจทั้งหมด อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายจนกระทั่งระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ดุลยภาพอีกครั้งหนึ่ง และในการวิจัยได้ทำการแบ่งอุตสาหกรรมในประเทศออกเป็น 70 อุตสาหกรรม และทำการวิจัยโดยใช้ข้อมูลจากตารางบัญชีการผลิต-ผลผลิต (Input-Output Table) ในปีค.ศ.1990 มาพัฒนาเพื่อจัดทำฐานข้อมูลและในการวิจัยได้แบ่งผลกระทบออกเป็น 2 แบบ คือ

1) ผลกระทบที่เกิดจากประเทศไทยลดอัตราภาษีให้แก่ประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน โดยเรียกว่า ผลกระทบหลัก (primary effect)

2) ผลกระทบที่เกิดจากประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียนลดอัตราภาษีให้แก่ประเทศไทย โดยเรียกว่า ผลกระทบรอง (secondary effect) และเมื่อรวมผลกระทบทั้งสองข้างต้นเรียกว่า ผลกระทบรวม (Total Effect)

และผลจากการวิจัยพบว่าผลกระทบรวมที่ได้แสดงถึงอุตสาหกรรม 10 อันดับแรก ที่ได้รับผลประโยชน์ (Top Ten Industries) และ 10 อุตสาหกรรมสุดท้ายที่สูญเสียผลประโยชน์ (Bottom Ten Industries) มีดังนี้ กลุ่มแรกคือ สิบอุตสาหกรรมแรกที่ได้รับผลประโยชน์ คือ Paints, Wearing Apparels, Spinning, Non-Ferrous Metals, Plastic Ware, Office/Household Machinery, Electrical Apparatus, Electric Accumulator, Electrical IND Machinery, Glass and Glass Products ตามลำดับ

และลืบลอุตสาหกรรมสุดท้ายที่สูญเสียผลประโยชน์ คือ Rubber Sheet and Block, Leather Products, Coffee-Tea Processing, Rice Milling-Rice Husk, Beans and Nuts, Fertilizer-Pesticide , Grinding Corn, Other Agriculture, Drug and Medicine, Palm Nut&Oil Palm ตามลำดับ

ประกอบกับผลที่ได้จากงานวิจัยฉบับนี้ ได้พบว่าประเทศไทยได้รับผลประโยชน์จากการเปิดเสรีของตนเองมากกว่าที่หวังว่าจะได้จากการเปิดเสรีของประเทศคู่ค้าในเขตการค้าเสรีอาเซียน เนื่องจากในระยะยาวการลดอัตราภาษีศุลกากรได้นำไปสู่การขยายตัวในการลงทุน ทำให้ผลกระทบในเชิงการแลกเปลี่ยนทางการค้าถูกท่วมทับด้วยผลกระทบในเชิงการขยายตัวที่มาจาก การลงทุน

ดังที่กล่าวมาแล้วจากงานวิจัยทั้งสองข้างต้นจะพบข้อสรุปที่เหมือนกัน คือ การลดอัตราภาษีศุลกากรตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันของเขตการค้าเสรีอาเซียน จะทำให้ประเทศไทยได้รับผลดีโดยรวมในระยะยาว โดยเฉพาะจากการเปิดเสรีทางการค้าหรือการให้สิทธิพิเศษในการลดอัตราภาษีศุลกากรต่อเขตการค้าเสรีอาเซียนของประเทศไทย และนอกจากนี้ในงานวิจัยทั้งสองจะเป็นการมองถึงการปฏิบัติตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันของเขตการค้าเสรีอาเซียนจะมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมไทยอย่างไรบ้าง ซึ่งไม่ได้มีการมองลึกลงไปถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับไทยในแต่ละประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน

สำหรับงานวิจัยที่จะกล่าวต่อไป คือ งานวิจัยของต่างประเทศ 4 ชิ้น ดังนี้ Philippines Institute of Development Studies (PIDS) (1992) ได้ทำการวิจัยโดยใช้ multi-country model ทำการลดอัตราภาษีศุลกากรลงร้อยละ 100 ภายในระยะเวลา 7 ปี พบว่า GDP ในระยะยาวของประเทศสมาชิกจะเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ถึงแม้จะพิจารณารวมทั้ง 7 ปีเข้าด้วยกันแล้ว เช่น อินโดนีเซีย GDP จะเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.7 มาเลเซียเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.5 ซึ่งมากที่สุดในกลุ่มประเทศสมาชิกฟิลิปปินส์เพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.6 สิงคโปร์เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.4 ในขณะที่ประเทศไทย GDP จะเพิ่มขึ้นในช่วงปีแรกๆ และหลังจากนั้น GDP จะกลับลดลงร้อยละ 0.3

และนอกจากนี้ ผลทางด้านการค้าภายในอาฟต้าของแต่ละประเทศพบว่า อินโดนีเซีย นำเข้าจากอาฟต้าเพิ่มขึ้น แต่การส่งออกไปประเทศสมาชิกอาฟต้าเกือบทุกประเทศ ยกเว้น มาเลเซียจะเพิ่มขึ้นน้อย ดังนั้นอัตราส่วนระหว่างการนำเข้าและการส่งออกรวมของอินโดนีเซียจะแสดงถึง Trade Creation ได้น้อยมาก ทางด้านมาเลเซียจะได้ดุลการค้าน้อยลง ร้อยละ 9-16 เนื่อง

จากการนำเข้าจะเพิ่มมากกว่าการส่งออก สำหรับฟิลิปปินส์จะมีการขยายตัวทางการค้ากับสมาชิกอาเซียนมากขึ้น แต่ฟิลิปปินส์กลับขาดดุลมากขึ้นเช่นกันเนื่องจากในช่วงแรกฟิลิปปินส์ได้มีการส่งออกไปอาเซียนมากกว่าการนำเข้า อย่างไรก็ตามหลังจากปฏิบัติตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันแล้ว ฟิลิปปินส์ได้มีการนำเข้าจากสิงคโปร์มากที่สุด และจะส่งออกไปอินโดนีเซียมากที่สุด สำหรับสิงคโปร์จะมีการนำเข้าจากอาเซียนมากขึ้นเช่นเดิม เนื่องจากโครงสร้างอัตราภาษีของสิงคโปร์ไม่เปลี่ยนแปลงหลังจากมีการปฏิบัติตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากัน และสิงคโปร์จะมีการทำการค้ากับกลุ่มอาเซียนมากขึ้นทำให้สิงคโปร์ได้ดุลการค้าเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน และสำหรับประเทศไทยถึงแม้ว่าจะมีการส่งออกไปยังอาเซียนเพิ่มขึ้น แต่ไทยจะขาดดุลการค้าถึง ร้อยละ 29 เนื่องจากไทยจะมีการค้ากับประเทศนอกกลุ่มอาฟ้าน้อยลงและเป็นสาเหตุให้ในระยะยาว GDP ของไทยลดลงร้อยละ 0.3

สำหรับงานวิจัยของ Imada Pearl (1992) ได้ทำการวิจัยผลกระทบจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนโดยใช้ Trade-linked Model ศึกษาประเทศในกลุ่มอาเซียน 5 ประเทศ อันได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ร่วมกับประเทศนอกกลุ่ม 2 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น โดยทำการวิจัยถึงการลดอัตราภาษีลงร้อยละ 50 จะมีผลต่ออาฟต้าอย่างไร โดยดูทั้งดุลยภาพทั่วไปและดุลยภาพบางส่วน

ซึ่งในการศึกษาดุลยภาพบางส่วนเป็นการศึกษาเปรียบเทียบเชิงสถิติ ในการพิจารณาการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) โดยใช้ข้อมูลในปีค.ศ.1983-1984 ผลที่ได้พบว่า หลังจากการปฏิบัติตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันพบว่า การค้าภายในอาเซียนจะมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.4 ซึ่งมีการนำเข้าเพิ่มมากที่สุดในประเทศมาเลเซีย ร้อยละ 4.39 ตามด้วย อินโดนีเซีย ร้อยละ 3.33 ไทย ร้อยละ 2.89 ฟิลิปปินส์ ร้อยละ 1.55 และสิงคโปร์ ร้อยละ 0.32 ตามลำดับ ทางด้านการส่งออกได้เพิ่มมากที่สุดคือ สิงคโปร์ ร้อยละ 4.21 ตามด้วย ไทย ร้อยละ 3.9 ฟิลิปปินส์ ร้อยละ 3.39 อินโดนีเซีย ร้อยละ 2.13 และมาเลเซีย ร้อยละ 1.95 ตามลำดับ

สำหรับการวิเคราะห์แบบดุลยภาพทั่วไปโดยใช้ Trade Link Model ผลที่ได้ คือ ในส่วนของประเทศไทยพบว่า สัดส่วนการส่งออกไปยังอาเซียนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.27 ในขณะที่การนำเข้าจากกลุ่มอาเซียนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.55 ทางด้านมาเลเซียมีสัดส่วนในการส่งออกไปยังอาเซียนมากที่สุด คือ ร้อยละ 35.57 ในขณะที่สิงคโปร์มีการนำเข้าจากอาเซียนมากที่สุด คือ ร้อยละ 33.32 และเมื่อเปรียบเทียบกันจะพบว่า มาเลเซียจะมีสัดส่วนสินค้านำเข้าจากอาเซียนเพิ่มขึ้นเพียง ร้อยละ 3.24 ในขณะที่สิงคโปร์มีการนำเข้าเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.58

และนอกจากการวิจัยของ Imada แล้วยังมีงานวิจัยในลักษณะที่คล้ายกัน คือ งานวิจัยของ Park Innworn (1993) ซึ่งเป็นการศึกษาที่ใช้ลักษณะแบบจำลองที่คล้ายของ Imada คือ Multi-country Computable General Equilibrium Model โดยให้มีการค้าเสรีเพียงร้อยละ 50 และผลที่ได้รับ คือ สวัสดิการทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เพิ่มขึ้น โดยที่ GNP ของทุกประเทศในอาเซียนจะเพิ่มขึ้นในช่วง ร้อยละ 0.1 ถึงร้อยละ 1.6 สำหรับสิงคโปร์และมาเลเซียตามลำดับ ทางด้านการค้าภายในอาฟต้า พบว่าทุกประเทศจะมีการค้าภายในอาฟต้าสูงขึ้น โดยอินโดนีเซียมีการค้ากับอาฟต้าสูงขึ้นจากร้อยละ 6.1 เป็นร้อยละ 6.6 มาเลเซียสูงขึ้นจากร้อยละ 24.7 เป็นร้อยละ 25.3 และไทยสูงขึ้นจากร้อยละ 10.2 เป็นร้อยละ 10.9

และสำหรับงานวิจัยที่นอกจากจะมีการศึกษาถึงผลกระทบจากการลดอัตราภาษีศุลกากรในอาฟต้าแล้ว ยังศึกษาครอบคลุมไปถึงการลดอุปสรรคทางการค้าที่มีใ้ภาษีร่วมด้วย คือ งานวิจัยของ Derosa (1993) ที่ทำการศึกษาโดยใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไป ในการวิเคราะห์ผลที่ได้พบว่า จะเกิดการขยายตัวทางการค้าภายในอาเซียน เช่นเดียวกัน นอกจากนั้นยังได้มีการนำสินค้าเกษตรเข้ามาคำนวณร่วมด้วย ซึ่งผลที่ได้พบว่าถ้า นำสินค้าเกษตรเข้าสู่อาฟต้าจะทำให้การค้าภายในอาฟต้ามีมูลค่าสูงถึง 3.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ ร้อยละ 21 และถ้าเขตการค้าเสรีอาเซียนนี้ไม่มีเงื่อนไข most-favoured-nation (MFN) Basis นั้น Derosa ประมาณการว่า การค้าของอาฟต้าจะเพิ่มเป็น 10.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ ร้อยละ 67.6

จากงานวิจัยทั้ง 4 ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาถึงภาพพจน์รวมๆ ของกลุ่มอาฟต้ามากกว่าที่จะเจาะลึกลงไปถึงแต่ละประเทศสมาชิกอาฟต้า หรือถ้ามีการมองถึงแต่ละประเทศสมาชิกอาฟต้าก็ไม่ได้มีการมองถึงการค้าที่จะเกิดกับประเทศไทยเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่สามารถได้จากงานวิจัยทั้ง 4 คือ การนำการคำนวณดุลยภาพทั่วไป ในแต่ละแบบจำลองมาใช้ในการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ และผลที่ได้ก็สามารถสรุปออกมาเป็นแนวทางเดียวกันได้ คือ เมื่อมีการปฏิบัติตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันของประเทศสมาชิกอาฟต้าในแต่ละอุตสาหกรรม จะทำให้การค้าภายในกลุ่มอาฟต้าเป็นไปในทิศทางที่เพิ่มขึ้น สวัสดิการ และ GNP ในแต่ละประเทศสมาชิกอาฟต้าจะสูงขึ้น ถึงแม้ว่าในแต่ละงานวิจัยจะแสดงถึงปริมาณของการค้าที่เพิ่มขึ้นในลักษณะที่แตกต่างกันก็ตาม